וחזייה לדרב מתנא דאתיא בזה הכלל, מאי טעמא דדמיא לנטולי, תנא "אלו טרפות" הני הוא דטרפה הא דרב מתנא כשרה, ~~ר' שמעון בן לקיש~~ אמר "אלו כשרות" דוקא, תנא טרפות ותנא "זה הכלל" וחזייה לדרב מתנא דלא אתיא בזה הכלל, מ"ט לאו לנקובי דמיא ולא לפסוקי דמיא, ולנטולי נמי לא דמיא, תנא "אלו כשרות" הני הוא דכשרות הא דרב מתנא טרפה. גופא *אמר רב מתנא א) האי *בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טרפה ורבא אמר כשרה, ואי איפסיק ניביה טרפה, והלכתא "איפסיק נמי כשרה עד דמתעכלא אתעכולי: עד כמה תחסר [וכו']: אמר זעירי אתון דלא מיתחמי לכון שיעורא, שיעוריה בדינרא קורדינאה והוי כפשיטא זוטרתי ומשתכחא ביני פשיטי דפומבדיתא. אמר רבי חנא פתוראה עילא מינאי הוה קאי *בר נפחא ובעא מיני דינרא קורדינאה לשערי ביה טריפתא, ובעי למיקם מקמיה, ולא שבקני אמר לי שב בני שב *אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעסוקין במלאכתם, ולא *והתנן כל בעלי אומניות עומדים מפניהם ושואלין בשלומן ואומרין להם אחינו אנשי מקום פלוני בואכם בשלום, אמר רבי יוחנן מפניהם עומדין, מפני תלמידי חכמים אין עומדין, אמר רבי יוסי בר אבין *בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי מפניהם עומדין, מפני תלמידי חכמים אין עומדין, ממאי דילמא כדי שלא תהא נמצא מכשילן לעתיד לבא. אמר רב נחמן כסלע כיותר מכסלע, כאיסר כיותר מכאיסר אלמא קסבר רב נחמן *עד ולא עד בכלל, איתיביה רבא לרב נחמן *חבל היוצא מן המטה עד חמשה טפחים טהור, מאי לאו חמשה כלמטה, לא חמשה כלמעלה, ת"ש מה' ועד עשרה טמא מאי לאו עשרה כלמטה, לא עשרה כלמעלה, תא שמע *הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהם יושבין שלא מסומכין שיעורן

וחזייה. תנא לדרב מתנא דאי לא ממעט ליה אתיא ליה בכלל טריפות בזה הכלל: דדמיא לנטולי. דמתני' דהא נטולה היא, ומן טריפות הוא כדאמרינן בניטל הכבד הילכך תנא "אלו" בטרפות למעוטי, ואיידי דתנא "אלו" בטרפות תנא נמי אלו בכשרות ואע"ג דלא ממעט מידי: הני. נטולי הוא דטרפה אבל דרב מתנא כשרה: ולנטולי נמי לא דמיא. דהא לאו נטולה לגמרי היא: הני. נטולי הוא דכשרות ניטל הטחול והכליות אבל נטילת ירך דרב מתנא טרפה: ניביה. גיד שבראשו שמחובר בחור וקטן הוא מאד: מתעכל. נרקב: בוקא. ראש הקוליא התחובה בחור עגול האליה שקורין הנק"א: דלא מתחמי לכו שיעורא. שלא ראיתם איסר האיטלקי מימיכם: דינרא קורדינאה. אותו היו מכירים ומהרי ארצו הוא: ר' חנא פתוראה. שולחני היה והיו לפניו מטבעות הרבה: אין בעלי אומניות. העוסקים במלאכת אחרים והוא שולחני היה משתכר בשל אחרים למחצה וצריך להזהר וליתן עיניו שם ולהשתדל עם כל העוברים לשאול מה הם צריכים והכי תניא בתוספתא "המושיב את חבירו בחנות למחצית שכר אם היה אומן לא יעסוק באומנותו לפי שאין עיניו על החנות בשעה שעוסק באומנותו: עומדין מפניהם. אמביאי בכורים קאי במס' בכורים (פ"ג מ"ג): מפניהם עומדין. לכבדן כדי שיהו רגילים לבא: חביבה מצוה בשעתה. צריכים אנו לחבבה: מכשילן. שאם לא ירחוש להם פנים להביא ודרך כבוד לא ירגילום לבא מפני הטורח: כסלע כיותר מכסלע. היכא דשיערו רבנן כסלע כגון גבי פלוגתא דשדרה וגולגולת דתנן כמה חסרון בשדרה כו' ובגולגולת בית שמאי אומרים כמלא מקדח ובית הלל אומרים כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל [בריש פרקין] (דף מב:) וכן לטרפה ואמרינן בבכורות בפ' על אלו מומין (דף לז:) כמה כדי שינטל מן החי וימות כסלע ואית דאמרי התם דבמתניתא תנא כסלע ואשמועינן רב נחמן הכא דכי שיעור רבנן כסלע ב] סלע מטומטם קאמר דכי הוי מטומטם דינו כיותר מכסלע וטרפה: כאיסר כיותר מכאיסר. גבי מתני' דתנן עד כמה תחסר ונימא דאכתי כשרה דהא גבי אלו כשרות קיימינא וקתני עד כמה כשרה בחסרון עד כאיסר וכיון דהוי כאיסר הרי היא כיותר מכאיסר וטרפה: אלמא קסבר. הא דקתני מתני' עד כאיסר כשרה לאו עד ועד בכלל קאמר אלא עד ולא עד בכלל וה"ק עד כאיסר כשרה ולא עד בכלל קאמר אבל כאיסר עצמו טרפה דע"כ "עד" דמתני' אכשרות קאי וה"ק עד כמה תחסר ונימא אכתי כשרה היא וקתני עד כאיסר דאי אטרפות קאי לא שייך למיתני עד אלא כמה תחסר ותהא טרפה כאיסר: חבל היוצא. לאחר שנסתרגה כל המטה נשאר מן החבל ותלוי במטה: עד ה' טפחים טהור. דקטן הוא ואינו ראוי לכלום הילכך לא הוי מן המטה ואם נטמאת המטה טהורה: מאי לאו חמשה כלמטה. כפחות מה' וטהור דקטן הוא אלמא עד ועד בכלל: לא חמשה כלמעלה. כיותר ג] מחמשה וטמא כדקתני טעמא במס' כלים (פי"ט משנה ב) מחמשה ועד עשרה טמא שבו קושרין את הפסחים זכר לפסח מצרים דכתי' ד] אסרו חג בעבותים וגו' וכתיב והיה לכם למשמרת ובו משלשלין את המטה: ועד עשרה טמא. כדפרשינן ומעשרה ולחוץ טהור דיותר מדאי יש ועומד ליקצץ וחבל בפני עצמו לא מקבל טומאה דטווי ואריג בעינן במסכת שבת (דף סד.): מאי לאו עשרה כלמטה. וטמא אלמא עד ועד בכלל: הדקין שבכלי חרס. כלי חרס דקין: הן וקרקרותיהן ודופנותיהן יושבין שלא מסומכין כו'. בין שהן עצמן אין מחזיקין אלא כדי סיכת קטן או שנשברו ונשארו קרקרותיהן שולים שלהן או דופנותיהן נשארו ויכולין לישב לבדו בלא סמיכה עדיין כלי הן ושיעורן אם מחזיקין שמן כדי סיכת קטן טמאין:

עד

אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפניהם. פ"ה בעלי אומניות שעוסקים במלאכת אחרים ולישנא דרשאין פירש כן ונראה דאפילו עסוק במלאכתו לא מחייב כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף לג. ושם) מה [קימה] שאין בה חסרון כיס אף [הידור] שאין בה חסרון כיס והר"ר יעקב בר שמעון היה מיישב לשון רשאין "אפילו עסוק במלאכתו דאין רשאין כמו אין חייבין כי ההוא דתנן פרק המקדיש שדהו (ערכין דף כח:) שור זה עולה אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה אע"פ שאינו רשאי ופירושו אע"פ שאינו חייב כדמתרגמינן לא תהיה לו כנושה לא תהא ליה כרשיא וכן יש לפרש ההיא דפ"ק דקדושין (דף לג:) אין אדם רשאי לעמוד בפני רבו אלא שחרית וערבית שלא יהא כבודו מרובה משל שמים ולא שיהא אסור אלא אינו חייב לעמוד קאמר ומיהו ברוב ספרים גרס בההיא דערכין אע"פ שאינו חייב אבל בספר שהועתק מתוך ספר שכתב רבינו גרשום כתוב אע"פ שאינו רשאי וגם רש"י הביא ראיה בתשובה מספר רבינו גרשום דרשאי הוי כמו חוב*: **כסלע** כיותר מכסלע. פ"ה דקאי אפלוגתא דשדרה וגולגולת דקאמרי בית הלל כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה [אמר שמואל] בריש פרקין (דף מב:) וכן לטרפה ואמרינן בבכורות פרק על אלו מומין (דף לז:) כמה ינטל מן החי וימות ואמר שמואל כסלע ואיכא דאמרי התם במתניתא תנא כסלע ור"ת מפרש דקאי אהא דאמר בסמוך (דף נה.) גבי גלודה ואם נשתייר בה כסלע כשרה וקשה לפירושו דמלתא דפשיטא הוא דסלע הוי כיותר מכסלע דלא קתני בהו עד וי"ל דאשכחן בכמה דוכתי דהוי כמו עד אע"ג דלא קתני בהו עד בפרק הזהב (ב"מ דף נה.) כמה תחסר *ויהיה בה אונאה ד' איסרין ופריך בגמרא ורמינהי כמה תחסר *ולא יהיה בה אונאה כו' ומשני תנא דידן קא חשיב *(מלמעלה למטה) ותנא ברא חשיב *(מלמטה למעלה) ובפרק הכונס (ב"ק דף סא.) עברה גדר ארבע אמות *(חייב) והתניא *(פטור) ומשני תנא *(ברא) חשיב מלמעלה למטה ותנא *(דידן) חשיב מלמטה למעלה ומיהו אכתי קשה דגלודה גבי כשרות מיתניא וכי חשבת מלמעלה למטה ד' סלעים ג' וב' כשרה עד כסלע הוה ליה עד ועד בכלל כיון דאמרת דכסלע כיותר מכסלע וכן גבי גולגולת דקאי אכמה חסרון וטהורה א"כ מאי פריך מחבל המטה ומהדקין שבכלי חרס וכי חשבת נמי בגלודה ובגולגולת מלמטה למעלה הויא ליה עד ולא עד בכלל ואם כן הוה להקל ובמסקנא מוכיח דכל דוכתי הוי להחמיר ונראה דקאי אנקדר כסלע דאמרינן לעיל (דף נ:) טרפה דלכשתמתח תעמוד על טפח ור' חייא בר אבא פליג ואמר כסלע כשרה יתר מכסלע טרפה ואתא רב נחמן לאשמועינן דכסלע כיותר מכסלע ולא איירי כלל לענין עד ועד בכלל אבל בכאיסר אשמועינן דעד ולא עד בכלל דע"כ מלמטה למעלה חשיב דהא אאלו כשרות קאי: **הדקין** שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהם כו'. למאי דגרסינן הן משמע דכלי חרס בתחלתן לא חשיב כלי בפחות מכדי סיכת קטן ועד לוג דקתני לא מצי קאי *(אהך) אלא אשברים קאי אמנם לא מצינו בשום מקום דבעינן שיעור לכלי חרס מתחלתן והא דתנן במסכת מקואות (פ"ד משנה ג) החוטט בליטר לקבל צרורות בשל עץ בכל שהוא בשל חרס ברביעית היינו דוקא לקבל צרורות והתם נמי פליג רבי *יהודה ואמר אף בשל חרס בכל שהוא ולא *קאמר רביעית אלא בשברי חרס ובסדר המשנה לא גרסינן הן במסכת כלים בפרק שני (משנה ב) אלא גרסינן התם הדקין שבכלי חרס וקרקרותיהן כו' ומשמע כמו הן כיון דגרס וקרקרותיהן:

שיעורן

רבינו גרשום

פסיק ניביה. הגיד: עד דאיעכול איעכולי כלומר מחמת חולי. קורדינאה מאותו מקום: כל בעלי אומניות עומדים מפניהם ושואלין בשלומן. כלומר אמרי' התם במסכת תענית גונבי עלי וקוצעי קציעות א) כל בעלי אומניות עומדין מפניהם ושואלין כו' ומה הן גונבי עלי גזר ירבעם הרשע שלא יהא שום בר אדם שיוליך בכורים לירושלם והיו נוטלין עלי ובכורים בתוכו ועליהן קציעות. וכשמגיעין אצל פרסדאו' אומרין להיכן אתם הולכין אומרין לעשות שני עיגולי דבילה במכתש שלפנינו וכשעוברין מפרסדאות נוטלין הבכורים ומעטרין אותם בסלין הם עושין מן העצים לצורך המערכה עושין אותן כמין סלסלות (ואומרין) כשמגיעין אצל פרסדאות [אומרין] לאנה אתם הולכים [ואומרין] להביא שני גוזלות משובך שלפנינו ומפניהם עומדין בעלי אומניות. ולא היו אלא כדי שלא יהו מכשילין לעתיד לבוא. כלומר אין עושין להן כבוד יותר מת"ח אלא כדי שלא יהו מכשילין לעתיד לבוא שיהו באין בפעם אחרת. אמר רב נחמן כסלע כיותר מכסלע כלומר מה דאמרינן נקדרת כסלע בדופן החיצונה כסלע יותר מכסלע וטרפה: כאיסר יותר מכאיסר. כלומר מה דאמרינן מגרגרת עד כמה תחסר ותהא כשרה עד כאיסר האיטאלקי אי חסרה כאיסר טרפה ביותר מכאיסר. אלמא קסבר רב נחמן עד ולא עד בכלל איסר האיטלקי איסר גדול הוא: איתיביה רבא לרב נחמן. חבל היוצא מן המטה כו' מטה של חבלים לסוף הסירוג משייר התיכת חבל והכי קאמר מטה של חבלים שנטמאת בטומאה שמטמאה באהל חבל היוצא ממנה עד חמשה טפחים אינו מקבל טומאה דלית ביה ממש. לאו חמשה כלמטה כלומר חמשה כשלשה כארבעה לקולא וש"מ עד ועד בכלל. לא חמשה כלמעלה עד ולא עד בכלל חמשה כששה לחומרא. ת"ש מחמשה עד עשרה טמא [illegible] דהתם ודאי דבר חשוב הוא וצריכין לקשור ממנו שום דבר כגון שקנה טלה או שום בהמה דקה קושרו בו אבל יותר מעשרה ארוך ביותר ומחשבינן ליה כמאן (דנק) דחתיך ושדי מאי לאו עשרה כלמטה וש"מ עד ועד בכלל לא עשרה כלמעלה. מתיבי הדקין שבכלי חרס הן וקרקעותיהן כו' קרקעותיהן אלו השולים: שלא מסומכין כלומר יושבין לבדם שאין סומכין אותם שיעורן בכדי סיכת קטן.

עד

ר"ת

[ובמ"ש תוס' כתובות כח. ד"ה עד שלא]

קצח א מיי' פ"י מהל' שחיטה הלכה ט ועיין בכ"מ וכבכ"מ סמג עשין [illegible] טוש"ע יו"ד סי' נט סעי' ב:

קצט ב מיי' פ"ו מהל' תלמוד תורה הל"ב סמג עשין יג טוש"ע יו"ד סי' רמד סעי' [illegible] [וברב אלפס קדושין פרק א דף [illegible]]

ר ג מיי' פ"ד מהל' בכורים הל"ין:

רא ד מיי' פכ"א מהל' כלים הלכה ז:

רב ה מיי' פ"ח שם הלכה יג יד:

[ותוס' ערכין כח: ד"ה כשם [illegible] ותוס' [illegible] אומדין]

[צ"ל ולא יהא]

[צ"ל ויהיה]

[צ"ל ממטה למעלה]

[צ"ל מלמעלה למטה]

[צ"ל חייב]

[צ"ל פטור]

[צ"ל דידן]

[צ"ל ברא]

[צ"ל אהן]

[צ"ל ר' יוסי]

[צ"ל אמרו]

שיטה מקובצת

א] האי בוקא דאטמא. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ע"א: דכי שיעור רבנן כסלע אסלע מטומטם קאמרי: ב] לא חמשה כלמעלה כיותר [illegible] ה' [illegible] עד ולא עד בכלל אבל אם הגיע לה' הרי כיותר [illegible] דקתני [illegible] לפסח [illegible] לכם למשמרת וכתיב אשר [illegible] ובו משלשלין את המטה:

[גירסת הערוך בוכנא עיין ערך פסס ועי' תוס' סוכה לב: ד"ה ונאה כו' כמשו]

[עי' בסנהדרין ע. ובפרש"י שם]

קידושין לג.

בכורים פ"ג מ"ג קידושין לג.

[קדושין לג. פסחים סח: קס: פ"ש מנחות עב. ע"ש]

[נזיר נו. נדרים מ. ופ"נ] כלים פי"ט מ"ב

[שם]

כלים פ"ב מ"ב

נוסח אם מותר לבעלי אומניות (עובדים) לעמוד בעת מלאכתם מפני ת"ח [illegible]

נוסח רב נחמן: כסלע כיותר מכסלע כאיסר כיותר מכאיסר [illegible] עד כאיסר [illegible] עד ולא עד בכלל

סוגה של מקורות (קושיות) טמא משמר עד ועד בכלל

א) לפנינו בתענית דף כח. גבי גונבי עלי ליתא כלל דבעלי אומניות עומדין מפניהם רק כ"ה בבכורים פ"ג מ"ג וצ"ע.